

Quo Vadis Britannia?

Mads Quortrup

Tony Benn sagde engang, at der er to former for politikere – man kan være et vejskilt, der udstikker linjer, eller en vejrhone, der følger tidsånden. Tony Blairs periode som regeringsleder viser at han var begge dele – til forskellige tider og på forskellige sagsområder

Man fik medlidenhed med ham. Han virkede ynkelig, da han gik gennem supermarkedet i det nordlige London. Engang ville hans uskyldigt flirtende blink have mildnet selv den værste kritiker. Men nu – over ni år inde i hans regeringsperiode – var glansen falmet. Han virkede som en gammel libertiner der endnu ikke har indset, at hans ungdom var ovre, og hans charme forduftet; som en charmør der forveksler de unge pigers hånlige fnisen med gensidig fascination.

“Du var fremtiden – engang”, sagde David Cameron, lederen af den konservative opposition, og opsummerede – måske uden at vide det – den følelse alle havde.

Men sådan var det ikke altid. Der er løbet meget vand i de politiske strande, siden han første gang mejs-

lede sig ind i den kollektive elektroniske bevidsthed i begyndelsen af 1990'erne. Og hvor var han anderledes; ung, med tv-tække og sporty – han spillede fodbold med Kevin Keegan.

Det var som om en helt ny epoke begyndte ikke bare i britisk, men også i international politik; som om stafetten fra gølge ideologiske diskussioner var blevet leveret videre til en ny generation af pragmatiske politikere.

“I dag har jeg set verdensånden til hest”, skal den store tyske filosof Georg Wilhelm Friedrich Hegel have observeret, da han fra sin altan så Napoleon ride ind i Jena i 1807. I 1997 havde verdensånden skiftet ham. Den var ikke længere personificeret i en fedladen gnom på en skidenbrun hest, men havde taget bo-

lig i en storsmilende politiker om bord et rullende tv-studie i det nordlige England.

I de dage var det parlamentsmedlemmet for Sedgefield – en by der tidligere kun var kendt fra hestevæddeløb – der repræsenterede alt hvad der var nyt og interessant. Hans sejr var en kroning, ikke resultatet af en holmgang mellem ligeværdige politiske partier.

Det var svært at være objektiv i de lune forårsdage dengang i 1997. Dengang var *New Labour* synonymt med alt hvad der var ‘virkeligt og fornuftigt’, for igen at parafrasere den ovennævnte tyske filosof. Blair – og der er grund til at fremhæve personlighedskulden – repræsenterede ‘alt godt fra havet’; *all things to all men* – som den tilsvarende formel hedder på engelsk.

Venstrefløjens aktivister, Whitehalls mandariner og selv moderate konservative forventede – og håbede – meget af Tony Blair da han ankom til Downing Street efter atten års ideologisk isvinter under Margaret Thatcher og hendes efterfølger, den evigt uheldige John Major. Der var mange intellektuelle i denne gruppe af politiske rejsefæller. Men hvor meget de end forsøgte sig, lykkedes det ikke for dem at sætte Blair på formel. Begreber som *The Third Way* og *The Stakeholder Society* havde aldrig resonans uden for tænketankenes rækker.

Det er let at skose skriverkarlene og de andre medløbere der svøm-

mede i kølvandet på den yngste premierminister siden Pitt den Yngre i det 18. århundrede. Men det tjener ikke noget formål og forplumrer det faktum, at *alt* var meget anderledes under de sidste krampetrækninger af John Majors regeringsår.

“*Let me take you to a foreign country*” – indirekte oversat “Kom med til et fremmed land”, lød oppositionslederen William Hagues requiem i en tale efter fire års Labour styre i 2001. Og Storbritannien var et andet land efter de først par år – selv om det måske ikke lige var til at se for de almindelige vælgere.

Mange af Blairs modstandere – både dengang og senere – anklagede premierministeren for ikke at have foretaget sig noget. Labour havde et flertal på næsten 200 medlemmer i Underhuset, og alligevel – sådan lyder og lød kritikken – foretog Blair ingen radikale forandringer. Intet kunne strengt taget være mere forkert!

Selvstyre for Skotland og Wales, indførelse af mindsteløn, selvstændighed for nationalbanken, fred i Nordirland, reformer af valgsystemerne, inkorporation af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, reformer af Overhuset var bare nogle af de reformer der prægede den første valgperiode. Læg hertil, at man i den anden valgperiode investerede betydelige beløb i sundhed, uddannelse, stoppede tilgangen af indvandrere og gennemførte nogle af de skrappeste – mange vil

sige højreorienterede – reformer af retssystemet, og Blairs regeringsperiode begynder at overgå Thatchers med hensyn til radikale forandringer.

Nok steg skattetrykket – men ikke drastisk (og de fleste stigninger var godt gemt væk i skjulte afgifter). Generel højkonjunktur gjorde det let at regere – det samme gjorde et stort set ikke-eksisterende oppositionsparti med relativt uduelige ideologiske ledere.

Anden valgperiode var socialdemokratisk: øgede offentlige udgifter – omend ikke altid reformer der passede i den traditionelle velfærdskabelon. Blairs instinkter var *aldrig* socialistiske! Det begyndte at koste penge at gå på universitetet, der blev indført krav om at arbejdsøgende skulle tage anvist arbejde – og (især i den tredje valgperiode) blev der skabt større muligheder for at det private kunne levere offentlige ydelser på sundheds- og undervisningsområdet.

Neokonservativ i krig

Og så gik man i krig i Irak! Det var ikke den eneste gang Blair sendte britiske tropper til fronten. Under overskriften ‘den etiske udenrigspolitik’, havde man sent styrker til Sierra Leone og – trods stor folkelig modstand – bombet Beograd for at hindre serberne i endnu engang at begå folkedrab (denne gang i Kosovo). Men de sidste krige er næsten

glemte i dag – måske fordi de var succesfulde og bidrog til løsningen af de to landes problemer.

Det samme har ikke været tilfældet med krigen i Irak. For nu at sige det mildt. Det er næsten en banalitet at sige, at det var – og er – krigen der blev Blairs politiske banesår. Hvordan kunne Tony Blair – Bill Clintons ven – falde for George W. Bushs messianske, neo-konservative ‘korstog’ (han brugte selv ordet!)? Hvad forklarer, at venstrefløjens nye leder – talsmanden for ‘den tredje vej’ – politisk set kastede sig ukritisk i armene på en texansk konservativ modstander af abort?

Dette virker som et paradox, men er det ikke. For antagelsen om Blairs forræderi bygger på den falske præmis, at Blair var en liberal politiker der foretrak forhandlinger frem for krig. Intet kunne strengt taget være mere forkert. Allerede siden sine første år i Downing Street var Blair – mere end nogen af sine forgængere – en moralistisk politiker (meget ala William Gladstone – den liberale og stærkt troende premierminister der havde indledt Krim-krigen i det 19. århundrede for at forhindre tyrkernes barbari).

Men det ville være forkert at beskrive Blair som en kristen fundamentalist, der blot var drevet af fanatisme. Blair var altid en mere kompleks politiker. Han var manden der lancerede begrebet *cool Britannia* – og det var ikke ment som den joke det senere blev! Den tidligere for-

sanger i *The Ugly Rumours* syntes at være en naturlig allieret med den saxofonspillende Bill Clinton fra Arkansas.

Men manden der inviterede rockmusikeren og roden Noel Gallagher til Downing Street, var den samme mand som hver dag læste Biblen, organiserede en privat nadver med paven og som holdt ferie med Cliff Richard!

Som ung imiterede Blair Mick Jagger (som han senere adlede), men samtidigt 'fandt han Gud' og arrangerede teologiske studiekredse, mens hans medstuderende var på barrikaderne.

Blair var såvidt vi ved aldrig interesseret i politik som student, endsi-ge medlem af *the Oxford Union* (universitetets kuvøse for spirende politikere). Han lyttede ivrigt til *Led Zep- pelin*, man havde det bedst i selskab med præster og teologistuderende. Hans omgangskreds omfattede ikke politiske aktivister. Intet under, at mange inden for Labour bag hans ryg mumlede, at han var leder af et parti, som han aldrig i sin sjæl havde været medlem af.

Det har altid været en overdrivelse. Der kan være sure rønnebær i selv de smukkeste haver. Venstrefløjens kritik af Blair som en selvsmagende opportunist har altid lydt hul, når man tager i betragtning, at der ikke var megen entusiasme for Michael Foot og Tony Benns venstresocialistiske dagdrømme i begyndelsen af 1980'erne.

Venstrefløjens fejltagelse

Man kunne let argumentere for, at Blairs modernisering af Labour ikke var en ny begyndelse endsi-ge et forræderi, men derimod en opdatering af Labours traditionelle ideal om at være 'mere metodistisk end marxistisk'. Blairs kristne socialisme kunne – med visse modifikationer – ses som en videreførelse af de tanker som R.H Tawney gjorde sig i 1930'erne. Blair blev kritiseret for at være ahistorisk, men det er ikke urimeligt at se ham som en moderne efterfølger til Tony Crossland, der i 1950'erne ligeledes havde argumenteret imod statstyring og nationalisering af samfundsøkonomien.

Venstrefløjen begik den fejl at de hævdede, at der fandtes *en* Labour-tradition, som de repræsenterede. Det var forkert. Blair var ikke forræder, fordi kan ofrede den anakronistiske *Clause Four*. I realiteten ville alle Labour-ledere siden Atlee – med den uduelige Michael Foot som mulig undtagelse – med begejstring have sendt den famøse paragraf i historiens skraldespand, hvis de havde haft chancen herfor.

Men denne forklaring mangler også forklaringskraft. For i modsætning til sine forgængere var Blair – den store retoriker – underligt usikker, når han talte om Labours historie og partiets mytologi. I de – i øvrigt sjældne – tilfælde hvor han talte om ideologiske spørgsmål, henviste han næsten altid til konservati-

ve begreber som ideen om et *one-nation society* (udviklet af den konservative Benjamin Disraeli i det 19. århundrede).

De helte han refererede til var liberale forgængere som Herbert Asquith, Lloyd George og William Gladstone, ikke moderate Labour-politikere som Hugh Gaitskell og James Callaghan. Social retfærdighed – kardinalspørgsmålet for Labour – var aldrig kernen i hans personlige filosofi, og ordet socialisme var fraværende i hans taler, efter han blev premierminister.

Blair hævdede at være ‘radikal’ og ‘progressiv’. For hans politiske fjender blev disse ord ensbetydende med højreorienteret. At den nominelt konservative franske præsident Jacques Chirac sagde, at han ikke “var højreorienteret nok til at være medlem af New Labour”, blev set som et bevis på premierministerens neo-liberalistiske sympatier.

Sandt er det, at Blairs radikalisme bestod i en ukritisk begejstring for udliciteringer, såkaldt *New Public Management*, og mere valgfrihed for borgerne. Han talte gerne om markedet, men var samtidig ansvarlig for en stigning i de offentlige udgifter og en forøgelse af skattetrykket. Blair stødte ofte sammen med sine socialdemokratiske europæiske kollegaer. Han havde et bedre personligt forhold til Aznar og Berlusconi end til socialister som Schröder og Nyrup Rasmussen. Men til trods herfor var Blair-regeringen et bevis på,

at staten kunne bidrage til social udligning og løsning af samfundsmæssige problemer.

I nogle spørgsmål var Blair et menneske med en stålsat politisk vilje; en mand drevet af en dyb overbevisning om sin historiske mission. At overvinde venstrefløjten i sit eget parti og at bekæmpe modstanderne af krigen i Irak var for ham spørgsmål af næsten religiøse dimensioner. Når han talte om modernisering af Labour (primært før 1997) og om henholdsvis Nordirland og internationale konflikter derefter, var han sikker i sin sag. Men på andre områder var han flamlende.

Det er et paradoks at en mand med en så dyb overbevisning på nogle punkter, var en mand der blev hånet for at foretage politiske beslutninger på baggrund af opinionsmålinger og fokusgrupper. Årsagen var at Blair kun var selvsikker, når han kunne kategorisere spørgsmål i moralske termer, i sort og hvidt og uden gråtoner.

I andre spørgsmål var Blair mindre sikker og beroede på spin og hvad der nogle gange er blevet kaldt ‘designer-politik’. Politiske spørgsmål blev systematisk afprøvet gennem alle former for konsultationer – ikke bare fokusgrupper og meningsmålinger. Inter var overladt til tilfældighederne.

Men det er vigtigt, at man ikke slår alle disse taktikker i hartkorn. Fokusgrupperne og den udstrakte brug af meningsmålinger der især

kendetegnede perioden 1994-2001, var ikke det der gav Blair-regeringen et dårligt ry. Det der gjorde befolkningen og medierne skeptiske, var den måde hvorpå Blairs rådgivere – især Alistair Campbell – optrådte som bussemand især over for BBC, da statsradiofonien vovede at kritisere Blair og hans folk.

At det viste sig at BBC havde ret – at regeringen var på tynd is i spørgsmålet om Iraks ikke-eksisterende masseødelæggelsesvåben – gjorde ikke situationen bedre.

Blairs ledelsesstil

Statsmandskunst er ikke et objektivi-
t begreb ej heller et fag, der kan stude-
res som en eksakt videnskab. Kun-
sten at lede er kroget og præget af
uigennemskuelige hemmeligheder,
men én ting synes at være gået igen,
når både uden- og indenrigspoliti-
ske kommentatorer skulle beskrive
Tony Blair: hans karisma.

Selvom det givetvis kun var de fær-
reste, der overvejede betydningen af
netop denne glose, var der – socio-
logisk set – mening i galskaben. Be-
grebet ‘karisma’ blev i sin moderne
form introduceret af den store tyske
sociolog og teoretiker Max Weber. I
sit skrift *Drei reine Typen der legitimen
Herrschaft* (1913) skrev han, at det
‘karismatiske herredømme’ er ken-
detegnet ved at have en rent følel-
semæssig begrundelse, ved at de som
er under herredømme har en *rent*
personlig tilbøjelighed til at adlyde”.

Det er ikke en urimelig beskrivel-
se af Blair i hans første år som leder
af Labour og i hans første år som
premierminister. Når almindelige
vælgere blev spurgt om Blair – en-
ten i vox-pops eller mere formelt i
de fokusgrupper, som på godt og
ondt prægede Blairs år ved magten
– var svaret, at han var så ‘tillidsvæk-
kende’, og sågar at man på det nær-
meste elskede ham på et helt per-
sonligt niveau. Begejstringen for
Blair var helt i tråd med Webers ide-
altypiske beskrivelse af det ‘karisma-
tiske herredømme’, dvs. et “herre-
dømme i kraft af en affektbestemt
hengivelse til herskerens person og
nådegaver (karisma)”. Blairs første
år som leder var præget af utallige
politiske stunts og nye initiativer for
at vinde befolkningens tillid. For,
som Weber skrev, “hengivelsens kil-
de er det evigt nye, det som er ud
over hverdagen, det mageløse og
den følelsemæssige henførthed,
som dette medfører”.

En af hans *backbenchers*, den tidli-
gere minister John Denham, sagde
til forfatteren, at “premierministe-
ren i begyndelsen havde en næsten
magisk evne til at forstå folkets sjæl;
til instinktivt at vide, hvad der lå
dem på hjerte”. Om Blair havde det-
te, er et åbent spørgsmål. Og det er
ikke det væsentlige her. Det vigtige
er, at hans tilhængere *troede*, han
havde sådanne nådegaver; at han
var en karismatisk leder.

Også på andre måder var Webers
beskrivelse nærmest profetisk, for –

som Blair måtte sande i sine sidste år som premierminister – er det karismatiske “herredømme, der kun hviler på sådanne [følelsesmæssige] forudsætninger, forholdsvist labilt”. Magten er kun til låns, og for en karismatisk leder forsvinder den ligeså hurtigt, som den har indfundet sig; og ofte med større kraft. I det øjeblik, hvor folket ikke tror på herskerens nådegaver, er hans magt forduftet, og herskeren er prisgivet sine undersåtters forgodtbefindende.

Sådan var det også med Blair. I de første år som regeringschef kunne han metaforisk set gå på vandet uden at få våde strømper – i de sidste år blev alt, som han indlod sig på, opfattet med skepsis og i stigende grad med foragt. Der er sagt og skrevet meget om Blairs ledelsesstil. Der er mange anekdoter. Tony Blair fortalte engang en nervøs juniorrådgiver at “der er intet der ikke kan siges på 35 sekunder eller i tre stikord”. Der er intet bevis for at Blair sagde det til alle, men udtalelsen virker symptomatisk for hans arbejdsrutine.

Hårdtarbejdende kollegaer der tilbragte døgn i ministerkontorerne vil se dette som et bevis på en manglende intellektuel interesse – og i værste fald dovenskab. Men der er en anden – og mere nådig tolkning.

For ledere med mange politiske jern i ilden er der altid en risiko for, at man ikke kan se skoven for bare træer. Intellektuelle politiske ledere

– og Blair var ikke en sådan – har ofte svært ved at få overblik over situationen fordi de er for interesserede i detaljer og finesser, og fordi de sjældent er villige til at delegerer opgaver til mindre intellektuelle rådgivere og medhjælpere.

Den italienske skribent Niccolò Machiavelli skrev i sit berygtede værk *Fyrsten*, “at en leders intelligens skal måles på kvaliteten af de rådgivere han har omkring sig”. Målt med denne alen var Blair i de første to-tredjedele af sin regeringsperiode en stor leder. Ingen anden tidligere premierminister – med Winston Churchill og Margaret Thatcher som mulige undtagelser – har draget mere nytte af rådgivere både direkte i *Number Ten* og i form af specielle arbejdsgrupper i *the Cabinet Office*. Det sidste er ikke uvæsentligt.

Oprettelsen af *The Prime Minister's Delivery Unit (PMDU)* og *The Performance and Innovation Unit (PIU)*, der begge var under ledelse af *outsiders* uden erfaring fra statsadministrationen, var typisk for Blair. Disse var ikke spindoktorer, men *policy*-eksperter der implementerede Blair-regeringens mantra om, at al politik skulle have et sagligt grundlag. *Evidence based policy making* hed det i jargon.

Centralisering

Disse nyetablerede tænketanke var på mange måder analoge til det af Edward Heath oprettede *Central Po-*

licy Review Staff, omend Blairs PIU og PMDU havde langt videre rammer for deres arbejde, mange flere ansatte og meget mere magt! Disse organisationer – og de management filosofier som de var bygget på – var på godt og ondt ansvarlige for den fokusering på *targets*, der prægede indenrigspolitikken under Blair (især fra 2001 og fremefter).

Kort efter valget i 2001 opstillede regeringen cirka 130 såkaldte *Public Sector Agreements*, små mini-kontrakter mellem de individuelle ministerier og premierministeren. Hver måned stod de enkelte departementschefer til regnskab for Blair i såkaldte *stock-takes*; i realiteten forhør hvor embedsfolk (og nogle gange ministre) stod til regnskab for implementeringen af regeringens program.

Denne centralisering kombineret med initiativer som det såkaldte *Street Crime Initiative* – som Blair selv var formand for i 2002 – var meget kritiseret af de der nostalgisk talte om det kollektive ministeransvar og de idealer, der lå til grund for princippet om *Cabinet Government*. Sådanne kritikker kan være interessante for akademiske eksperter og teoretiske betragtninger, men de fortæller os ikke ret meget om kvaliteten af den førte politik og om hvorvidt denne ledelsesstil var befordrende for gennemførelsen af regeringens reformer.

Problemet med centraliseringen var, at man ved at reducere ministeriernes rutiner til en moderne vari-

ant af Taylors *Scientific Management* levnede meget lidt plads til begejstring og kreativitet. Det er næppe overraskende at dette system førte til, at Blair istedet for at udnævne kritiske tænkere udnævnte teknokrater som Ruth Kelly, John Hutton og John Reid.

Hvor regeringen havde startet med et hold af idealister som Robin Cook, Donand Dewer og Chris Smith, yndede Blair i stigende grad at omgive sig med ja-sigere som den ofte hjælpeløse kulturminister Tessa Jowell og den ikke videre selvstændige Jack Straw (og sidstnævnte blev endda forflyttet – og degraderet – da han efter et øjebliks selvstændig tænkning kom til at sige at et atomangreb mod Iran ville være 'galemandsværk').

Der findes ikke en kausal sammenhæng mellem disse faktorer og de manglende resultater af den førte politik. Man kan ikke analysere politik statistisk og med de eksakte videnskabers målestok. Men i bagklogskabens lys syntes det som om den markante centralisering førte til en form for silo-mentalitet eller det som psykologer kalder *group think*. Resultatet var at man i stigende grad afsøndrede sig fra virkelighedens verden.

Igen husker vi Machiavellis mantra: 'En leders kvalitet beror på de rådgivere han har omkring sig'. Og det var problemet i slutningen af den anden og gennem hele tredje valgperiode. Men svage ministre var

kun et af problemerne. I et land uden en skreven forfatning og med et parlament, hvis væsentligste opgave er at vælge regeringen fremfor at stille den til ansvar for dens gerninger, var embedsmændene i *Whitehall* traditionelt garanten for at lovforslag blev kulegravet og gennemanalyseret, før de blev vedtaget. Men denne funktion blev delvist undergravet, da de traditionelle embedsmænd (med livslang erfaring) blev udskiftet med korttidsansatte med management baggrund.

Det skyldtes ikke så meget, at disse nyansatte var underkvalificerede – nærmest tværtimod. Men da de nye folks karrierer ene og alene var bestemt af deres politiske herrers tillid til dem, var det ofte svært for dem at kritisere deres mestre. Hvor gammeldags embedsmænd i *Sir Humphrey*-stilen havde livstidskontrakter (og derfor ikke noget at miste ved at sige tingene ligeud), var deres politisk udnævnte kollegaer mindre åbenmundede og havde mindre erfaring. De sidstnævnte tenderede derfor til at beskytte ministre imod ubekvemme sandheder.

At det skete på et tidspunkt hvor *Hendes Majestæts Loyale Opposition* var internt splittet og manglede både evner og talent, resulterede i en katastrofal mangel på saglig kritik af regeringens politik. Det er næsten for banalt at pege på Blairs famøse udtalelse om, at Storbritannien kunne rammes af Saddams masseødelæggelsesvåben inden for 45 minut-

ter (en udtalelse der viste sig i bedste fald at være baseret på ikke-bekræftede kilder).

Men det er ikke det eneste – end-sige det bedste eksempel. Det er mere illustrativt at pege på premierministerens forslag om at unge der var fulde på gaderne og begik hærværk, skulle tvinges til at betale bøder på stedet ved at politiet slæbte dem til den nærmeste pengeautomat for – i egentlig forstand – konstant afregning.

Denne politik blev ikke kritiseret af de ansatte i Blairs tænketanke, selvom den *ikke* var baseret på *evidence*, den blev ej heller kritiseret af oppositionen, men kun droppet, da Blairs egen søn blev arresteret, efter han var blevet fundet stærkt beruset på *Leicester Square* i det centrale London.

Fremtiden: Brown og Cameron

Som ingen anden tidligere premierminister delte Blair magten med sin magtfulde finansminister Gordon Brown. Hvis vi igen kan bruge Max Webers terminologi var Brown 'en idealtypisk bureaukratisk rationalist'. Mens *Number 10* var præget af Blairs meget personlige ledelsesstil, var finansministeriets ledelse traditionel. Bevares, også Brown havde magtfulde personlige rådgivere, men udformningen af den økonomiske politik blev gennem alle årene etableret i samarbejde med finansministeriets embedsfolk og på

grundlag af etablerede regler og i overensstemmelse med Whitehalls tradition for upartiske og kompetente objektive kriterier.

Man skal være påpasselig med analogier. Sammenligninger mellem forskellige tider og kulturer fører ofte til anakronistiske konklusioner. Men sammenligninger kan vise en tendens og et mønster, som vi ellers ikke kan se. Uden at drage parallellen for vidt kan man sammenligne ledelsen af Labour fra 1994 til 2007 med magtdelingen blandt nordamerikanske prærieindianere. Max Weber fortæller i sit essay, at Lakotaindianerne havde ikke én, men to høvdinge; en kriger og en *sachem*. Mens førstnævnte havde rollen som den karismatiske leder på krigsstien, var sidstnævnte den rationelle, tænksomme leder, som tog vare på de økonomiske forhold, bisonjagten og den praktiske fordeling af de sparsomme ressourcer. I Blairs periode som premierminister var Gordon Brown Labours *sachem*, manden der sikrede, at de økonomiske konjunkturer var positive.

Brown blev altid opfattet som Blairs kronprins. Ingen tvivlede på hans intellekt, men hans folkelighed – eller mangel på samme var, er – og forbliver – et problem. Inden han var blevet valgt til formandsposten i 1994, havde Blair – på et møde på en restaurant – lovet, at Brown skulle være hans efterfølger. De første tegn herpå så man i 2005. Under valgkampen skete der noget nyt og

epokegørende: Storbritannien havde to statsministre; et makkerskab og ikke en enkelt leder.

Set i et internationalt perspektiv var det en unik situation. Bevares, det er ikke ualmindeligt at stærke finansministre bejler til magten – og endda overtager den. I Canada var der i mange år en klar tronfølge fra premierminister Jean Cretien til hans finansminister Paul Martin, og i Australien var finansminister Peter Costello konstant parat til at overtage magten fra premierminister John Howard i begyndelsen af det første årti i det nye årtusinde.

Selv i nyere britisk historie var der eksempler på finansminister-kronprinser. Harold Wilsons finansminister Jim Callaghan efterfulgte ham som regeringschef i 1976 – det samme gjorde John Major der var finansminister under Margaret Thatcher i 1990.

Hvad der gjorde Brown så speciel var, at han havde overtaget en del af magten, allerede inden Blair er fratrådt. Det var både historisk og internationalt exceptionelt i vor tid og ikke set siden begyndelsen af 1930'erne hvor Ramsey McDonald og Stanley Baldwin eksperimenterede med magtdeling i England. Dengang gik det ikke godt!

Snusfornuftige historikere påpegede at det faktum, at Blair og Brown havde indledt et politisk makkerskab efter et årtis personlige modsætninger, ikke var et bevis på at Labour-regeringen ville lide sam-

me skæbne som McDonnald i 1930'erne. Det er tvivlsomt om historien altid gentager sig, siger de. Alle historiske epoker har deres egen logik. Muligvis! Men Brown virkede ikke selvsikker. Det var i efteråret 2006 som om Brown allerede havde indset, at hans periode som *Prime Minister* kunne blive kort. Om han bliver valgt er i skrivende stund uafklaret – omend sandsynligt. Men man skal aldrig sige aldrig i politik.

En ting havde ændret sig i 2006. Det konservative oppositionsparti var ikke længere internt splittet og upopulært. Det skyldtes valget af den nye konservative leder David Cameron. Positive meningsmålinger for det borgerlige oppositionsparti betød, at personlige stridigheder nu var en luksus, som Labour ikke havde råd til.

“Det er svært at spå, især om fremtiden”, som Storm P finurligt observerede. Det er ikke en given sag, at David Cameron vil gøre den nye svenske statsminister Frederik Reinfeldt kunsten efter. Men der er meget der taler herfor.

David Cameron var helt anderledes end tidligere konservative ledere. Men lidt *a la* Blair. Han var den bløde mand der tog fri fra parlamentet for at skifte bleer, kun to uger efter han var blevet valgt som leder i december 2005. Men efter en måned var Cameron i begyndelsen af februar 2006 tilbage fra børnepasningen med et nyt program for fremtidens konservative politik.

Han fremsatte et idekatalog der – ifølge ham selv – gjorde op med alle fordomme; et program der igen skulle gøre de konservative til et folkeparti – i ordets bedste betydning.

Uden slips og i de obligatoriske skjortæærmer inviterede den konservative partileder pressen til morgenkaffe i sit hjem i Notting Hill, hvor han fremlagde det nye konservative evangelium for hele folket. “Jeg foretrækker økonomisk stabilitet frem for skattelettelse”, sagde Cameron, da den samlede engelske verdenspresse var kommet på plads i partilederens køkken. I gamle dage – dvs. cirka et år tidligere – var *the Conservative and Unionist Party* et højrefløjsparti med solid støtte i storkapitalen og i det mere eller mindre adelige aristokrati.

Ny linje

Dengang stod den på skattelettelse, stop for indvandring og modstand imod EU. De tider var forbi! Hans skyggefinansminister George Osborne gik så vidt at han sagde, at det ville blive opfattet som ‘kynisk’ at love skattelettelse. Knap 10 måneder efter sin tiltræden som partiformand er der næsten ingen grænser for de forandringer, der er blæst gennem det engang så superkapitalistiske parti. Snart et årtis politisk ørkenvandring var nærmest glemt.

Meningsmålingerne giver konsekvent de Konservative et lille, men stabilt forspring på 3-4 procent, ikke

mindst fordi Cameron nærmest konsekvent har svunget slagtekniven over praktisk talt alle partiets hellige køer. Han har gjort op med Margaret Thatchers begejstring for markeds kapitalismen, og erklærede i begyndelsen af 2006 at “al politik skal vurderes på om det hjælper de svageste”. Han har endvidere sagt, at de Konservative er “et parti der ville kritisere storkapitalen”.

Selv miljøpolitikken præsenterede Cameron som en af partiets mærkesager. Det gav ham ikke mange venner internt i partiet. Ærkekonservative koryfæer som tidligere partiformand Norman Tebbit talte om forræderi. Og andre tidligere ministre har været endnu mindre utvetydige. Det er som om Cameron bevidst søger konfrontationen, som om den ungdommelige partiformand målrettet gør alt for at komme i konflikt med sine ældre mere ideologiske partifæller.

“Alt forandres men endnu mere forbliver det samme” lyder et fransk ordsprog. Det samme var tilfældet i britisk politik i efteråret 2006.

Camerons strategi er alt andet end ny. Den er – omend med modsat fortegn – en tro kopi af den strategi som Tony Blair benyttede, da han 12 år tidligere overtog magten i det dengang kronisk kriseramte Arbejderparti. Hvis man skal tillade sig en dansk sammenligning, er Camerons strategi den samme som den Henrik Qvortrup og Anders Fogh Rasmussen brugte, da Venstre gjorde

de op med det tidligere liberalistiske image i slutningen af 1990’erne. Ligesom Tony Blair signalerede at Labours anakronistiske flirten med socialismen var uigenkaldeligt forbi, da partiet afskaffede *Clause Four*, forsøger Cameron at vise, at de Konservatives begejstring for *casinokapitalismen* er en saga blot.

Denne strategi bar ikke kun frugt i medierne. Trods erklæringer om at de Konservative ikke længere automatisk vil være storkapitalens parti gav selvsamme kapitalstærke interesser flere – ikke færre – penge til partiet. Ifølge tal fra den britiske valgkommission havde de Konservative – for første gang i ti år – overskud i regnskabet.

Men havde alt forandret sig – eller var endnu mere det samme? At Cameron – ligesom Blair i 1990’erne – blev beskyldt for at have afhændet det ideologiske arvesølv, betød ikke at han i sig selv er en radikal reformator.

At Blair i sin tid havde succes med at reformere Labour skyldtes ikke kun, at han havde succes i meningsmålingerne. Blair havde succes internt i Arbejderpartiet, fordi et flertal af partiets menige medlemmer altid havde været skeptiske over for partiets socialistiske venstrefløj.

Blair opnåede ikke sine reformer ved at foretage en radikal forandring af partiet; han opnåede dem ved at søge tilbage til Labours oprindelige grundlag som et moderat – kristeligt inspireret – arbejderparti.

Det samme – kunne man hævde – var tilfældet med Cameron. At de konservative under Margaret Thatcher blev et ultra-liberalt parti med forsmag for natvægterstaten var et historisk nybrud. De konservative var ikke oprindeligt et gammelliberalistisk parti, men et socialt-konservativt parti der under Disraeli i 1870'erne indførte verdens første lov om offentlig sygesikring og progressiv beskatning.

Denne tradition fortsatte i mellem- og efterkrigstiden, hvor de konservative under premierminister Harold Macmillan udbyggede velfærdsstaten – bl.a. med et slogan om at konservatisme var – citat 'paternalistisk socialisme'. Ligesom Blair søgte tilbage til sit partis rødder, var der meget der talte for, at David Cameron søgte tilbage til de konservatives oprindelige idealer fra en svunden fortid.

Men det store spørgsmål er, om de britiske vælgere endnu engang ønsker at vende tilbage til idealerne fra en længst svunden fortid. For lige som sine historiske forgængere ønsker Cameron *ikke*, at den offentlige sektor skal have hovedrollen på det sociale område. At man vender tilbage til de oprindelige idealer om at de bredeste skuldre skal bære de tungeste læs, betyder ikke, at partiet går ind for social udjævning, ej heller at man vil gøre op med de klasseskel, der stadig er en del af det britiske samfund. Cameron har – i efteråret 2006 – stadig meget at

(be)vise. Det er ikke sikkert at han vil overtage regeringsmagten ved næste valg.

Men en ting er sikkert: Blairs epoke er forbi, og hvem der end efterfølger ham er tvunget til at følge i hans fodspor.

Blairs eftermæle

"I could have been a contender – I could have been somebody" – "jeg kunne have været en udfordrer, jeg kunne være blevet til noget", sagde Marlon Brando i *On the Waterfront*. Efter et lille årti ved magten er det indlysende, at Blair overvejer sit historiske eftermæle. Hvordan gik det? Hvad opnåede han?

'Storbritannien i Europa', 'Den tredje vej', og visionerne for 'et ungt land', var nogle af målene. Og alligevel blev det krigen i Irak og hans alliance med en amerikansk præsident fra det Republikanske Parti, der overskyggede alt. Tony Benn – der ikke elskede Blair – sagde engang, at der er to former for politikere. Man kan være 'et vejskilt' – der udstikker linjen – eller man kan være 'en vejrhane' – der følger tidsånden.

Blair udstak nye linjer i udenrigspolitikken, reformerede forfatningen og skabte fred i Nordirland. På disse områder var han 'vejskilt'. Men på andre områder var han 'vejrhane'. Han var manden der brugte fokusgrupper *en masse* i de politiske spørgsmål, som ikke kunne reduce-

res til hans skelnen mellem godt og ondt, altså i spørgsmål om reformer af den offentlige sektor.

Men denne skelnen er sjældent fremdraget. For den samtidige generation var Blairs politik identisk med en ting: Krigen i Irak! Det er ikke helt retfærdigt. Selvom 'krigen' (den bestemte form er bevidst, selv om der var fire andre krige!) blev omdrejningspunktet i hans regeringstid, var der andre og væsentlige reformer. Selvstyre til Skotland og Wales, reformer af både Under- og Overhuset var blivende reformer. Men disse var mere et resultat af andres arbejde end Blairs egen indsats (fremfor alt Derry Irvine, Robin Cook og Donald Dewar).

Den økonomiske politik var i sikre hænder – men det var mest Gordon Browns fortjeneste. Blair opnåede succes i Nordirland, og hans humanitære interventioner i Sierra Leone og Kosovo var alt i alt succesfulde.

Blairs karriere var ikke en personlig tragedie. Hans regeringsperiode var ikke spildt. Han var ikke handlingslammet og uduelig som Anthony Eden (der uden succes sendte tropper til Ægypten) eller John Major (Hvis konservative regering led under interne stridigheder om EU og eftervirkningerne af Storbritanni-

ens udtræden af EMS-samarbejdet) . Men det er modsat svært at se ham som en reformator på linje med Herbert Asquith der indførte de første sociale reformer i *the People's Budget* i 1911 og en reform af forfatningen, Clement Atlee der etablerede velfærdsstaten mellem 1945 og 1951, og Margaret Thatcher der gjorde op med fagforeningernes betydelige magt.

Det kunne hævdes, at Blair opnåede mere end James Callaghan (1976-79) og Harold Wilson (1964-1970) (1974-1976), men i modsætning til sine forgængere havde Blair et overvældende flertal i Underhuset og – ihvertfald i begyndelsen – kolossal opbakning fra befolkningen (også fra mange af dem der ikke stemte Labour).

Blair var en *contender*. Han tog store emner op i både indenrigs- og i udenrigspolitikken. Blair blev *somebody*! Men han blev ikke helt så meget, som hans tilhængere havde forventet!

Mads Quvortrup er professor i statskundskab ved The Robert Gordon University, Aberdeen og forfatter til bogen 'Tony Blair – en Politisk Biografi' (Høst og Søn 2006)